

Cinquenes jornades de cinema i literatura

Francisca Níell

La programació del cinema al Centre de Cultura "SA NOSTRA" finalitza l'any 96 amb un cicle, sota el títol "Cinema i Literatura", dedicat al cinema negre. Com a primícia, us anunciam que l'any 97 aquestes jornades tendran com a tema el Western. L'elecció no és gratuïta ja que, fent un paral·lelisme entre tots dos gèneres, possiblement siguin els que tinguin més afinitats

entre sí; no és casual, per citar un exemple, que les novel·les de l'escriptor William R. Burnett, *El último refugio* i *La Jungla del Asfalto* fossin traslladades al western.

Seguint aquest paral·lelisme, directors tan destacats dins el western com Raoul Walsh, Budd Boetticher, Anthony Mann, Henry

Hathaway o Howard Hawks també són importants realitzadors del gènere negre. Igualment ha passat que directors tan prestigiosos com Fritz Lang, Otto Preminger, John Huston o Jacques Tourneur, han dirigit esplèndids westerns. I és que els dos gèneres, des del punt de vista estructural i de significants, tenen moltes coses en comú: els perso-

natges gairebé sempre es mouen fora de la llei, són éssers solitaris, el seu individualisme està impregnat de llibertat, estan desarelats, a penes tenen lligams familiars (al cine de gàngsters hi sol aparèixer una mare italiana) i la majoria de vegades són perdedors nats. Així mateix, la iconografia està composta per elements netament caracteritzats, fàcilment identificables: cavall/cotxe, capell, armes de foc,... Evidentment, hi ha elements oposats: espai urbà/espai rural, nocturn/diürn, interiors/exteriors, el protagonisme femení (dona submissa/dona vamp), etc. Tal vegada, però, un punt a destacar al mateix nivell (i aquí el guionista juga un paper important) serien els diàlegs: ¿qui no recorda els de *Perdición, El sueño eterno* o *Laura* i els de *Dos Cabalgan juntos, Pasión de los fuertes* o *Johnny Guitar*?

Aquestes jornades, que aniran precedides per una introducció-xerrada-conferència, pretenen analitzar el cine negre dins el context de la seva màxima esplendor. Curiosament, aquest gènere no ha tingut el suficient valor ètic-estètic en les incursions dins el cinema modern, si donam com a vàlid que el gènere mor a finals dels cinquanta. Directors com Dick Richards, Michael Winner, Bryan Singer, David Fincher, Bob Rafelson o els germans Cohen han intentat acostar-se a

l'atmosfera dels clàssics, però, si bé alguns productes els podem considerar d'excel·lent factura, pens que s'allunyen bastant dels seus predecessors. Pensem que aquesta atmosfera de què parlem reflectia de manera gairabé documental la realitat político-social que es vivia al EUA en aquella època. Una petita reflexió: ¿Algú ha vist una il·luminació semblant a la de pel·lícules com *Historia de un detective, Forajidos, Los sobornados* o *Sed de mal* en pel·lícules actuals? Admet excepcions de l'estil de *Fuego en el cuerpo* o *Muerte entre las flores*. En canvi, Lawrence Kasdan, Walter Hill i Clint Eastwood, per exemple, sí han aconseguit reproduir l'atmosfera dels mestres del western com Delmer Daves, John Sturges o John Ford, aquest, que fins i tot ens feia ensumar l'olor del cafè, no va dirigir pràcticament cap pel·lícula del gènere negre. Finalment, en aquestes jornades veurem escriptors als títols de crèdit tan importants com W.R. Burnett, James M. Cain, William Faulkner, Graham Greene, Don Tracy, William P. McGivern Leight Brackett, Raymond Chandler, Richard Brooks, Frank Nugent, etc.. i directors com Frank Tuttle, Howard Hawks, John Huston, Robert Siodmak, Fritz Lang, Otto Preminger i Jacques Tourneur. ♦

¿Negre, blanc, gris?

J.A. Mendiola

Si ja és difícil definir el que és un gènere, pel que fa al cinema negre es pot dir que és gairebé impossible. Antoni Serra sempre ha assegurat que els gèneres no existeixen, que són un invent de la indústria. Si en qualcun d'ells queda clar és amb el "negre", del que ja s'ha escrit tot, s'han plantejat tot tipus de teories, quasi tantes com pel·lícules, que es rodaren molt abans que el terme de "film noir" començàs a funcionar. Tothom sap que l'etiqueta l'hi posaren els francesos, a més de qualche novel·la i altres tantes pel·lícules, encara que fou una vegada acabada la Segona Guerra Mundial, mentre que el detonant del canvi de rumb en la novel·la policíaca fou el "crack" del 1929, la llei seca, el naixement de les bandes organitzades, etc. El que traduït en literatura fou definit com l'escola realista de la novel·la policíaca. I ja estam un altra vegada contant el que està escrit a mils de pàpers.

El que sí podem trobar és un element diferenciador, un punt de ruptura, a nivell del gran públic, tant en cinema com en literatura (els famosos "pulp" que es venien per entregues) i és el que els personatges no són

negres ni blancs, grisos que els converteix en més humans. Ningú és tan dolent, però sobretot ningú és tan bon al·lot. El que està clar és que dins el "gènere" hi caben molts altres elements prou coneguts, des del melodrama a la crònica social, el document com a teló de fons, de la història d'amor a l'acció. Hereu de l'expressionisme alemany i molt vinculat a la literatura.

Què resta del "gènere"? Rostres i noms. Cagney, Robinson, Huston, Preminger, Dmytryk, Mary Astor, Lauren Bacall, George Raft, Elisha Cook jr, Paul Muni, Orson Welles, Garfield, Siodmark, Bogart, és clar, i una llista immensa que ens omple de bons records, de pel·lícules meravelloses, lligades a novel·les igualment bones i inoblidables, que mai guanyaren un Òscar, a tot estirar foren nomenades, com és el cas de *Doble Indemnity* de Wilder, *Laura* de Preminger o *The Killers* de Siodmark. ♦

- Tu ets Atil·la, l'hun, davant les portes de Roma
Rolls Royce (Clive Brook) a Bull Weed (George Bancroft) a *La Ley del Hampa*, 1927